

Drevo in krošnja

Marko Kravos

Dvoje podob rase na temo globalizacije v meni: predvsem podoba jablane. Korenine v nepredirni globini tal; iz njih drevo in krošnja, krošnja iz vej in listov. Včasih cveti, včasih se gola predaja zimskemu vetru. Vmes ob pravem letnem času obrodi sadeže.

A sočnih jabolok ne bi bilo, če ne bi tri mesece prej od drugih jablan zaneslo v njene cvetne čašice pelod. Jablana ni samooplodno drevo. Soodvisnost zvestobe in svobode: jablana je brez smisla, če ni plodilnih pelodnih vetrov.

Tudi moje pesmi niso samo moje pesmi: rasejo iz tal slovenskega načina bivanja, negujejo jih in jih v promet kot hrano pripuščajo vrtnarji slovenske slovstvene tradicije (kritiki, literarni zgodovinarji), veliko mi pomeni, če bralec s slastjo ugrizne vanje. Ampak mojih jabolok ne bi bilo, če ne bi bilo pelodnih zrnec, ki so jih čebele, čmrlji in blagi vetrovi zanesli vame od daleč: ni nujno, da so ta pelodni prah davni grški liriki, ciganska lirika ali prihajajo od Whitmanovih *Travnih bilk* in Montalejevih *Sipinih kosti*. Lahko je to neolitski ali železnodobni čas ob jantarni poti in ob toku reke Soče. Lahko je to krščanstvo iz gotških cerkvic, lahko je to »instant« moralni revolt leta 68. Lahko je to nedavna groza na Balkanu.

Tudi moji cvetovi oddajajo anonimni pelod, ki išče druge cvetne čaše, da bi jih oplodil: ne glede na jezik, kraj ali čas, v katerem se bo sadež razvil. Genetsko produktivnost bodo določili

naravoslovci; arheologi pa bodo določali po njem letne čase naše ere, koliko in kako se je tu in zdaj živelo.

Ta univerzalni prah se danes odraža v procesih globalizacije. In gotovo je, da bi ne bila mogoča, če ne bi moje drevo raslo iz korenin in ustreznega rastišča.

Pustimo multinacionalno logiko plemenitenja z umetnim cepljenjem, hibride in klonirano sadje: vse bolj je jasno, da so naravni procesi zaenkrat močnejši od civilizacijskih (pre)dolgi korakov. Moja pesem se boji zdajšnje pozebe: da me usihanje bralne kulture in tržna logika založnikov ne pahnejo v jalovo pozo užaljenega veličanstva; da me medijsko razkazovanje moči masovne kulture in velikih jezikov ne omrtviči; da me atavistična podivjanost, kakršna se pojavlja v Evropi od časa do časa pod krinkami svetih vojn in idejnega reda, ne izbriše z zemlje, mene in mojega rodu, kakor je to že poizkušala.

V vsakem človeku je namreč še druga dimenzija, ne samo idilično drevo z jabolki. Postojnske jame namreč. Kot veste, so nastali ti naravni čudeži v milijonih let. In so strašne posode teme in praznine. Trdo kamenino, ki je sublimirani sprimek školjk iz davnih morij, raztaplja voda. Voda kot tok časa, kot zgodovina. In kamen kot tla, v katera so vraščeni ljudje.

Zdaj se, ko jih kot turisti gledamo s pomočjo umetne luči in vodnika – ali na televizijskih zaslonih – tem votlinam čudimo. Kakšna fantastična eksibicija strasti in fobij v podzemlju naše duhovne hiše! Zagledanost v mit tal, korenin, rodu, ki sprošča destruktivnost. Ko nas opaja zvestoba čredi,

rodovniku, in se v imenu ljubezni in zvestobe prepustimo toku časa in marširamo, marširamo. In v votlini je vsak glas izkrivljen: maličijo ga odmevi, šum vode, gluha gnezda molka. Kaj je ob tem resnica, kaj naša kultura in umetniška dela? So kapniki, stalagmiti in stalaktiti človeške ustvarjalnosti samo estetski pojav ali so sediment in izcedek »globalne« človeške narave, naše zgodovine in prazgodovine?

Če sem Slovenec, Italijan, Srb ali Albanec: kolikšen delež ima v meni na primer dvatisočletno krščanstvo in kolikšen sediment je v moji podzavesti zapustilo več deset tisoč let globalne čredne kulture, ko preživetje ni poznalo druge alternative kot plenitloviti ali biti plen-žrtev? Ko davne plasti vzniknejo na površje v današnjem posamezniku ali skupinskem osebku, nimajo – te nekdanje vrline in spretnosti – vseh značilnosti norosti?

Hočeš nočeš živim svojo totalno naravo. Zaradi človeške dediščine sem zdaj vraščen v svoj habitat kot Slovenec: ker živim v Trstu, v Italiji torej, sem celo na veji slovenske jablane, ki

štrli čez državno mejo, na videz čez svoje rastišče. Pa kaj. Ta veja je stara tisoč let, ta meja pa osemdeset let. Seveda, najpomembnejši je podatek, da je mojega osebnega časa poteklo že za 56 let. In moj problem je, ali živim skladno s svojo globalno naravo in s svojo dediščino. Od tega je odvisen smisel mojega dela.

Vetrovi globalizacije, se pravi, informatičnih mrež, komunikacij, finančnih, gospodarskih, obrambnih in političnih integracij so zelo močni: prinašajo t. i. napredek, obenem pa lahko odnašajo zgodovinsko prst s semeni vred. Semena oziroma pelod, v katerega so vtisnjene tako vrline, iznajdbe kot črne votline človeštva.

Biti zvest torej, se odklepati s koreninami črne prsti? To, in obenem drugo! Stegovati se iz svoje zemlje, iz svojega jezikovnega, kulturnega in rodovnega rastišča v nebo, v svojo soseščino, dihati, šumeti v neutesnjeni čas in prostor, v globalni današnji dan zavesti in odgovornosti na planetu Zemlja.

Sele ko sem tako ambivalenten, se imam rad od korenin do zadnje veje na drevesu spoznanja.